

**ПРОГНОЗУВАННЯ ВПЛИВУ СВІТОВОЇ КРИЗИ
НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ**

У статті проаналізовано фактори формування дефіциту та надлишку пропозиції на ринках праці України та Німеччини. Було досліджено вплив демографічних тенденцій на пропозицію на ринках праці України та Німеччини на 2017 рік та прогнозування – на 2030 рік, а також визначено частки працездатного (безпосередньо пропозиція) та непрацездатного населення на досліджувані роки. Представлено порівняльний прогноз за результатами досліджень, проведених компанією «The Boston Consulting Group» щодо постачання робочої сили в 15 країн, що забезпечують 70% світового ВВП на 2020 та 2030 років. Проаналізовані та доповнені можливі заходи для пом'якшення впливу світової кризи на ринку праці у найближчому майбутньому.

Ключові слова: світова криза на ринку праці 2030, дефіцит кадрів, надлишок кадрів, прогноз попиту та пропозиції, «The Boston Consulting Group», демографічна ситуація, працездатне та непрацездатне населення.

SAKUN L.
SOLODKOV D.

Kremenchug National University named after Mikhail Ostrogradsky

**FORECASTING THE IMPACT OF WORLD CRISIS
ON THE LABOUR MARKET IN UKRAINE AND GERMANY**

The aim of this article is a comparative analysis of workforce markets' conditions in Ukraine and in Germany. The analysis was made for the end of the 2017 and for the year 2030 as a forecast to determine the difference of the workforce supply in the two countries for now and in close future. The factors of appearing of deficiency and surplus of workforce were considered. The FRG was taken for comparison with Ukraine in relation to familiar demographic conditions that is considered to be one of the most important factors of forming of workforce. The comparative forecast made by The BCG company of workforce supply for 15 biggest economies for the years 2020 and 2030 is presented. The data of demographic conditions in this article was taken from the governmental web-sources of Germany and Ukraine. The share of able-bodied who are the potential workforce and disabled people (including pensioners and children under 15) in Germany and Ukraine for 2017 was determined. The forecast of the share of the two groups mentioned above was made for the year 2030 by the explorative methods of the BCG. Actions that possibly can reduce the impact of the expectable global workforce crisis in 2030 were analyzed. For instance, such as attracting of talents from millennium generation, women, and pensioners; plan for qualification improving for unemployed and for the three groups mentioned before; companies' and governmental help in realization of their talents. Mobility of workforce in range of countries according to the BCG explorations was considered.

Keywords: global workforce crisis 2030, workforce supply & deficiency, supply & demand forecast, The BCG, demographic conditions, able-bodied & disabled.

Постановка проблеми та її актуальність. Світова економічна криза призвела до загострення ситуації на ринку праці, основними проявами якого є дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили, скорочення обсягів зайнятості та зростання безробіття населення. На даний момент ряд країн вже зіткнулися з проблемою дефіциту або надлишку кадрів. Дефіцит трудових кадрів пов'язаний з такими факторами, як демографічна криза, швидко зростаюча економіка, нестача фахівців за окремими кваліфікаціями, а його вплив на економіку країни проявляється через інфляцію зарплат, зниження темпів зростання і конкурентоспроможності бізнесу. Основними факторами надлишку робочої сили на ринку праці є незначне економічне зростання та надлишок спеціалістів за окремими кваліфікаціями. Щодо впливу високого рівня безробіття на економіку, то це скорочення податкової бази, подорожчання соціального забезпечення, зростання ризиків соціальної нестабільності, зниження рівня кваліфікації і в результаті зменшення конкурентоспроможності економіки та її привабливості для інвесторів [1, 2].

Актуальність теми обумовлюється загальним надлишком та нестачею трудових кадрів за окремими спеціальностями в Україні на даний момент, а також за попереднім прогнозом більш гострою нестачею у майбутньому за період від 2017 до 2030 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичним аспектам ринку праці в Україні і за кордоном присвячені роботи таких науковців, як Д. Богиня, Е. Лібанова, О. Грішнова, О. Герасименко, В. Гриньова, А. Колот та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових праць з окресленої тематики, недостатньо розкритими залишаються питання прогнозування впливу світової кризи робочої сили на економіку України та інших держав.

Основною метою статті є порівняльний аналіз очікуваного впливу світової кризи ринку праці на економіку України та Німеччини.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний момент на ринку праці України спостерігається певний надлишок робочої сили (станом на листопад 2017 року – на 1 вакансію 4

безробітних [5]) через ряд економічних проблем. Є тенденція до поступового зростання попиту на ринку праці, оскільки з 2016 року кількість вакансій поступово збільшується (у листопаді 2016 – 6 безробітних на одну вакансію [5]). Дефіцит кадрів в Україні, як і в ряді країн, де зараз спостерігається їх надлишок, почне проявлятися через п'ять-десять років, коли значна кількість спеціалістів вийде на пенсію. Якщо розраховувати на поступове зростання ВВП України і, відповідно, попиту на робочу силу, підприємства, за попереднім прогнозуванням, мають зіткнутися з дефіцитом спеціалістів через низьку народжуваність у 1999–2001 роках і значний відтік молоді на навчання та фахівців – на працю за кордон, більшість з яких залишається в нових країнах на постійне місце проживання. Таким чином, в найближчі роки попит буде поступово зростати, в той час, як пропозиція – поступово зменшуватиметься.

Очевидно, що цей дефіцит Україна, на відміну від розвинених західноєвропейських країн, не зможе покрити за рахунок залучення трудових іммігрантів, оскільки останні, в більшості є вихідцями з країн, де рівень доходів не нижче, ніж в Україні. Докази критичності даної проблеми приведені нижче у вигляді даних на графіках і діаграмах, а також проаналізовані під ними.

Здійснено порівняльний аналіз очікуваного впливу кризи робочої сили на ринку праці України та Німеччини, який використовує результати дослідження провідної міжнародної консалтингової компанії «Boston Consulting Group» [1]. Дана компанія вивчала проблеми на ринку праці в 2014 році в 25 країнах, а також зробила прогноз до 2030 року з питання кризи робочої сили для досліджуваних економік.

У статті приводиться аналогічний прогноз для України та Федеративної Республіки Німеччини.

Для порівняння демографічного стану серед працездатних вікових груп на 2017 та 2030 рр. наведені дані у рис. 1.

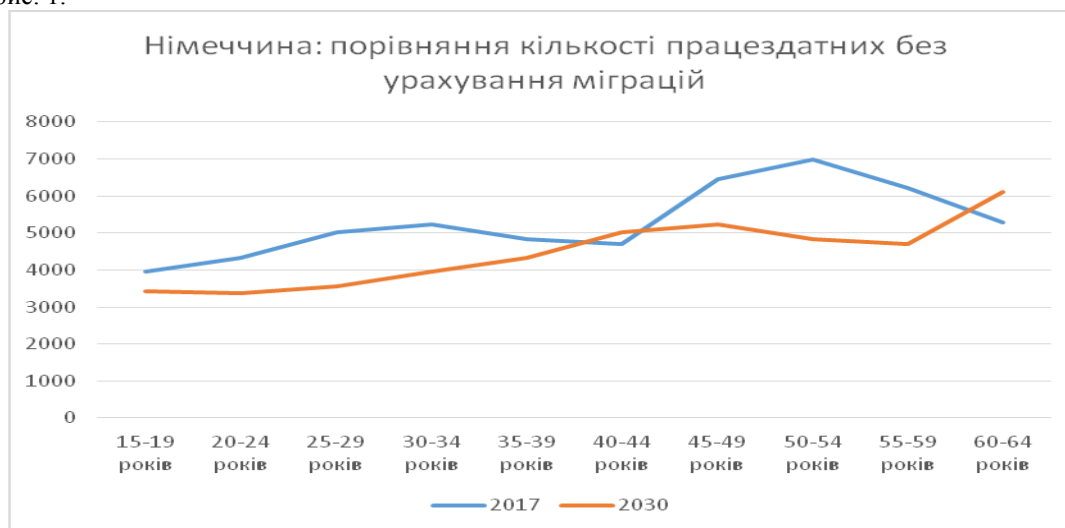

Рис. 1. Порівняльна динаміка кількості працездатних без урахування міграційних процесів у 2017 та 2030 рр.

На графіку (рис. 1) видно, що у 2030 році кількість працездатних осіб у Німеччині буде значно меншою у порівнянні з положенням у 2017 році [1, 6].

На рис. 2 наведено порівняльну динаміку зміни попиту і пропозиції робочої сили у ФРН за кожні п'ять років з 2015 по 2030 р.

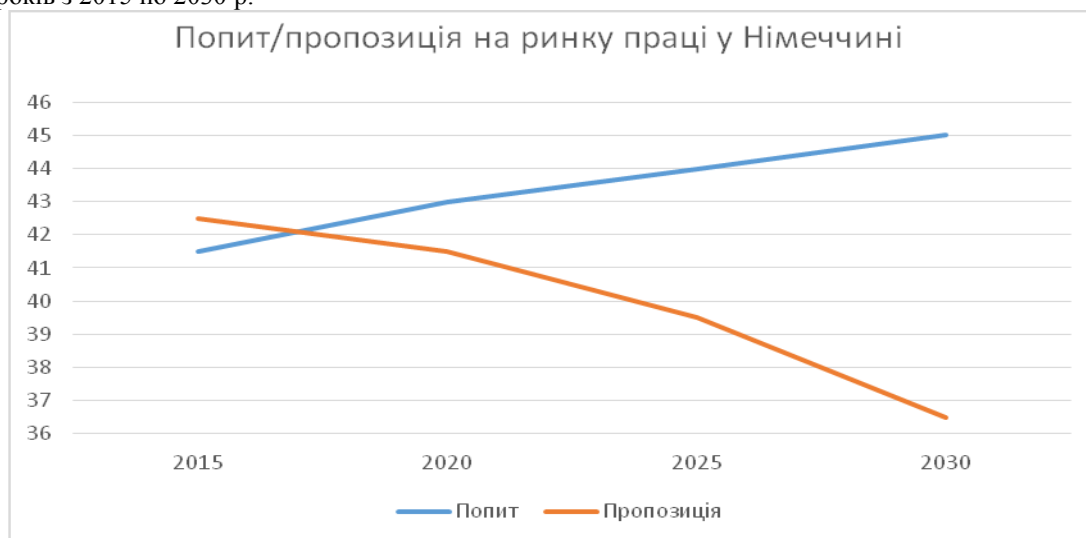

Рис. 2. Порівняльна динаміка зміни попиту і пропозиції за кожні п'ять років з 2015 по 2030 р.

Згідно з дослідженням, у 2030 році дефіцит на німецькому ринку праці складатиме 8 мільйонів працездатних осіб, що становитиме 20% від нинішньої кількості працездатних у Німеччині.

На думку дослідників BCG, щоб Німеччині покрити дефіцит на ринку праці у майбутньому, потрібно забезпечити більше можливостей для імміграції до країни трудовим мігрантам, надати більше робочих місць жінкам та підвищити пенсійний вік, хоча в Європі, навпаки, є тенденція до його зниження. Як констатують дослідники, всі ці заходи мають бути вжиті одночасно. Якщо ФРН не вдасться вирішити це питання, країна опиниться у стані стагнації.

Компанією була змодельована пропозиція на ринку праці для 15 економік, сумарне ВВП яких складає 70% світового (табл. 1).

Таблиця 1

Країна	Прогнозування на 2020 рік	Прогнозування на 2030 рік
Франція	6%	-1%
Німеччина	-4%	-23%
Італія	8%	-4%
Іспанія	17%	-3%
Велика Британія	6%	-1%
Росія	-5%	-24%
Бразилія	-7%	-33%
Канада	3%	-11%
Мексика	6%	-8%
США	10%	4%
КНР	7%	-3%
Індія	6%	1%
Індонезія	5%	0%
Японія	3%	-2%
Південна Корея	-6%	-26%

[Помаранчевим позначено дефіцит; синім – надлишок; сірим – межа між дефіцитом і надлишком].

В 2020 році ще можна спостерігати зростання робочої сили в деяких країнах, наприклад, в Італії, Франції, США, але ситуація змінюється до 2030 року.

BCG провели глобальне опитування серед 200,000 фахівців в 189 країнах. Більше 60% бажають працювати закордоном. Найменш мобільні працівники з таких країн, як Росія, Німеччина, США. Україна, за результатами, відноситься до категорії середньої мобільності. Більшість учасників опитування бажають переїхати до таких країн: Австралія (28%), Франція (29%), Швейцарія (29%), Німеччина (33%), Канада (35%), Велика Британія (37%), США (42%) [1].

На даний момент приблизна кількість працездатного населення України становить 23 млн осіб, з них, за офіційною статистикою, близько 5 мільйонів тих, хто виїхав за кордон на заробітки. Кількість непрацездатних оцінюється в 18,6 млн осіб, з яких 6,8 – діти до 15 р., 6,76 млн – пенсіонери старше 65 років. Загалом кількість пенсіонерів сягає більше 11,7 млн осіб в Україні, що вказує на велику кількість людей, які виходять на пенсію значно раніше через складні умови праці (наприклад, шахтарі), або вийшли на пенсію ще до підвищення пенсійного віку [4].

За оптимістичним прогнозом (рис. 3), на 2030 рік кількість працездатного за віком населення становитиме приблизно 22 млн осіб. Кількість осіб за 65 років – 3,6 млн осіб.

Рис. 3. Динаміка оптимістичного прогнозу на 2030 рік у порівнянні з 2017 роком щодо кількості працездатного населення в Україні

На графіку видно, що кількість працездатних осіб в Україні за усіма віковими групами у 2030 році значно менше через загальне зменшення чисельності населення. Механізм рахування населення у цій роботі здійснювався за порівнянням показників народжуваності, смертності та загальної чисельності населення за останні 70–90 рр. в Україні та Німеччині [1].

На думку спеціалістів «BCG» [1] для підтримки та розвитку економіки кожної країни та бізнесу необхідно забезпечувати ефективну кадрову політику. Вона повинна складатися з 4-х етапів:

- 1) складання плану, що прогнозуватиме попит і пропозицію на ринку праці,
- 2) розробка плану залучання талантів з покоління «міленіуму», жінок і пенсіонерів,
- 3) розробка плану щодо покращення кваліфікації вище перерахованих груп,
- 4) допомога компаній та держави фахівцям у реалізації їхніх талантів.

Серед пропозицій також були: змінити офіційний пенсійний вік, пом'якшити імміграційну політику, стимулювати економічну активність окремих сегментів населення [2].

Висновки. Швидкої зміни на ринку праці в найближчий час не відбудеться, а на даний момент актуальною є протилежна дефіциту проблема – надлишок кадрів та, як результат, їх відтік за кордон. Щоб призупинити втрату молоді та висококваліфікованих кадрів, держава, на думку авторів, повинна негайно пом'якшити умови ведення бізнесу; більш того, створити програму датування новостворених підприємств, особливо в напрямках ІТ, фінансового консалтингу та надання освітніх послуг, а також максимальне датування та всебічна допомога стартапам. Подібна практика введена у внутрішній політиці Республіки Польщі, Естонії та багатьох інших європейських країн. Як результат такої політики, виведення тіньового бізнесу, зменшення безробіття, скорочення відтоку фахівців та молоді, покращення рівня життя, зменшення фінансового навантаження по виплатах з безробіття на державу.

Наступні дослідження можуть розширити динаміку демографічних змін в Україні до певного періоду, оцінивши більш детально з математичної точки зору ступінь дефіциту кадрів і, таким чином, висвітлити більш точні варіанти поліпшення ситуації.

Таким чином, планування кадрової політики є необхідною умовою, щоб країна могла пом'якшити вплив світової кризи робочої сили. Для цього необхідне створення спеціальних умов з урахуванням специфіки ринку праці країни, а також, не менш важливо, специфіки її культури.

Література

1. Виступ представника «BCG» Рейнера Штрака [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал конференції TED. – Режим доступу : https://www.ted.com/talks/rainer_strack_the_surprising_workforce_crisis_of_2030_and_how_to_start_solving
2. Кризис трудовых ресурсов поставит под угрозу \$10 трлн [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал журналу «Forbes» версії для Казахстану – Режим доступу : https://forbes.kz/process/resources/krizis_trudovyih_resursov_postavit_pod_ugrozu_10_trln/
3. Офіційний веб-портал державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний веб-портал Державної служби зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/>
5. Офіційний веб-портал Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/>
6. Офіційний веб-портал Державної статистики Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.destatis.de/>

References

1. Ofitsiyni web-portal konferentsii TED / Vystup predstavnyka The BCG Reinera Shtraka. URL: https://www.ted.com/talks/rainer_strack_the_surprising_workforce_crisis_of_2030_and_how_to_start_solving_it_now/transcript
2. Ofitsiyni web-portal zhurnalu Forbes versii dlia Kazakhstanu / Kryzys trudovykh resursov postavyt pod uhrozu \$10 trln. URL: https://forbes.kz/process/resources/krizis_trudovyih_resursov_postavit_pod_ugrozu_10_trln/
3. Ofitsiyni web-portal derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Ofitsiyni web-portal Derzhavnoi sluzhby zaniatosti Ukrainy. URL: <http://www.dcz.gov.ua/>
5. Ofitsiyni web-portal Pensiinoho fondu Ukrainy. URL: <http://www.pfu.gov.ua/>
6. Ofitsiyni web-portal Derzhavnoi statystyky Nimechchyny. URL: <https://www.destatis.de/>

Рецензія/Peer review : 05.02.2018

Надрукована/Printed : 02.04.2018

Рецензент: д. е. н., проф. Хоменко М. М.